

הסביבות

עלון להפצת
המוסר

"אוהל יוסף" – נובהרדוק ירושלים

ע"ש ישיבתו הראשונה של רבינו גרשון ליבמן זצ"ל נוסדה גטו וילנא תש"ב

חשון התשפ"ו

פרשת וירא

גליון מספר 553 (593)

דגל המוסר לרבינו גרשון ליבמן זצ"ל

"ויבאו שני המלאכים סדומה בערב ולוט ישב בשער סדום,

וירא לוט וירץ לקראתם... טרם ישכבו ואנשי העיר, אנשי סדום נסבו על

הבית מנער ועד זקן כל העם מקצה" (י"ט א, ד)

הגיעו בדיוק עכשיו לביתו של לוט, אז כמה מוצדק התפקיד שלמענו באו המלאכים! מובן שהם לא באו כסתם אורחים אלא באו להפוך את סדום, והראיה, איזו התנהגות! איזו השחתה! כל העם מקצה!

אנשי סדום חיים את שעות חייהם האחרונות, והם כל כך שלווים, ואינם חושבים לאחריתם, לא העלו על דעתם לחזור בתשובה לפני בוא המלאכים. היו בשפל המדרגה הרוחנית שאין ירידה נראה גדולה

המשך בעמוד ב'

ממנה. לא רק שלא חזרים

הבושת הוא השכל

אומר רש"י ז"ל: כל העם מקצה. מקצה העיר עד הקצה שאין אחד מוחה בידם שאפילו צדיק אחד אין בהם. לכאורה, אחרי שהחורר כבר אמרה שאנשי סדום נסבו על הבית מנער ועד זקן או כבר מבינים שכולם השתתפו, מגדול ועד קטן. ולשם מה התוספת כל העם מקצה? הרי זה מיותר. וכבר ידענו מדברי רש"י לפני זה, על המלים טרם ישכבו, שהיו המלאכים שואלים ללוט מה טיבם ומעשיהם, והוא אומר להם: רובם רשעים, הרי אני יודעים שהם רשעים וכל שכן שכולם

מעשה הטבה אמיתי

"ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב" ואמרו בגמרא ג' לשונות בחדל. ויש להתבונן, מדוע מפורט תבלין החרדל שנתן להם, כשאין בזה מאמץ וטרחא כלל. ואמנם לשון לכל אחד, היא מעליותא גדולה, אך חרדל מהו? הכנסת אורחים שעשה לוט הייתה במסירות נפש עצומה, סיכן את עצמו מיושבי סדום, אך לא הונחלה לדורותיו אחריו. ומדוע? "ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח" פרש"י במלח חטאה שלא רצתה לתת מלח לאורחים, ולכן במלח לקתה. והדבר צריך ביאור, והלא להכנסת האורחים בסכנה הסכימה אשת לוט, ומהו דווקא מלח סדומה לתת? והלא מלח אינו עולה ממנו רב?

יש מכניס אורחים וכוונתו שהאורח לא יהיה רעב, והוא יוצא ידי חובת הכנסתו לביתו. אך יש להכניס אורח ולגרום לו לאכול יותר ולשבוץ הרבה. והנה גם האדם הרעב ביותר, לא יכול לאכול הרבה בשר בלי תבלין חרדל, וכשבעה"ב נותן חרדל לאורח, כוונתו לגרות אותו לאכול בתיאבון והרבה, לדאוג לו ולהטיב לו באמת. וזה שהודגש לשונות בחדל, שבכך מתעורר התיאבון. אך אשת לוט, אף שהסכימה להכניס אורחים, אך בלא מלח – לא לגרום להם לאכול הרבה יותר. כזו הכנסת אורחים עם תחושה זו, אף שנעשית במסירות, לא נקבעת בנפש, ולא עוברת לדורות הבאים.

וכבר אמרו בגמרא, אדם שיודע בחבירו שאינו אוכל עמו, אל יפציר בו לאכול. לא רק שיש בזה אונאה שהרי יודע שלא יאכל עמו, אלא אי"ז הכנסת אורחים אמיתית, שהרי כוונתו היא רק להזמין, ולטובת עצמו הוא, ואינו מתכוון שהלה יאכל וישבע. ומרן החזו"א זצ"ל [אמונה ובטחון] מתאר את האדם שהזמין אורח לביתו, ולסוף כשהתברר לו שהלה כבר מוזמן לבית אחר, שאין עליו להצטער, שהרי המטרה היא שיהיה לו היתר לאכול, ולא שהוא יהיה זה שמזמין.

ההטבה לזולת חייבת להיעשות רק מתוך צירוף אמיתי של כוונה שיהיה להלה טוב יותר. ועל כך אמרו "חסד לאומים חסד טעמים" חסד טעמים הגויים, הסיבה לעשייתם היא בשביל להשתיק את רגשות הצער שלהם, אך אין המטרה היא להיטיב לזולת.

כמה חייבים אנחנו לבדוק את הטבחנו לזולת, האם משהם אנוח להיפטר ורק לצאת ידי חובה, או שאנחנו רוצים באמת להיטיב לזולתנו.

הסביבות

על פרשת השבוע.....עמוד ב'
פתגמים ואמרות.....עמוד ב'
מוסר הפרשה.....עמוד ג'
מיוחד טובות.....עמוד ד'
גנני נובהרדוק.....עמוד ד'

מעשה מוסר

בלי חשבונות

וירא אליו ה' באלני ממרא והוא יושב פתח האהל פתח היום (י"ח א')

ופרש"י בשם המדרש: "באלוני ממרא - הוא שנתן לו עצה על המילה לפיכך נגלה עליו בחלקו".

הנה כבר הקשה ב'שפתי חכמים': כלום יעלה על הדעת שאברהם יתייעץ עם מאן דהו האם לקיים את מצוותו של בורא העולם ברוך הוא? והביא ליישב בכמה אופנים, כאשר על פי אחד האופנים – התלבטותו של אברהם אבינו היתה האם לקיים את מצות מילה בצניעה או בפרהסיה, ובזה נטל עצה מידידיו, כאשר ממרא היה זה שיעץ לו למול את עצמו בפרהסיה.

ולכאורה יש להבין: מה היה ספקו של אברהם אבינו? וכיצד נפשט ספק זה על ידי ממרא?

את התשובה, נבין על פי המעשה הבא:

היה זה בחורף של שנת תרנ"ב, כאשר עלה בידם של המשכילים להשפיע על הממשלה הרוסית, ולהביא לגזירתה של גזירה קשה על הישיבה הקדושה, ישיבת וולאז'ין המעטירה: על פי הגזירה, חוייבה הישיבה להקדיש שיעורים בכל יום ללימודי חול, שאם לא כן – יוצא כנגדה צו סגירה!

ראש הישיבה באותה תקופה היה הגאון הנצי"ב, והוא חשש לקבל על עצמו את האחריות להחלטה כה כבדת משקל. בין אם יקבל את הגזירה ובין אם לאו – עתידה של הישיבה הקדושה מוטל על כך המאזניים! לבסוף, החליט הנצי"ב לכנס את גדולי הדור לאסיפה, בה תוצא האהלה, ותתקבל החלטה משותפת. ואכן, בעת האסיפה הוצגה תמונת המצב בפני גדולי הדור, אשר צידדו ברובם

בעקבותיה, ומי יודע מה היה נותר מעולם התורה?

"אולם כעת, כאשר סירבו גדולי ישראל לקבל את הדרישה – אמנם נסגרה ישיבת וולאז'ין, אולם מסירת התורה נותרה כשהיתה... התורה מצאה לה מקומות אחרים להתגדר בהם, ישיבות נוספות הוקמו, והן המהוות כעת את מבצרי התורה בה משתמרת דרך הלימוד בטהרתה".

הרי לנו, כי תפקידנו אינו לערוך חשבונות שמים, ולהחליט מה יותר 'משתלם' עבור רבינו של עולם... עלינו לעשות את שלנו – בשלימות המירבית, והקדוש ברוך הוא יעשה את שלו וידאג לכל השאר...

ומכאן, תשובה לשאלתנו:

שכן נראה כי התלבטותו של אברהם אבינו היתה, האם מוטב שימול את עצמו בפרהסיה – ובכך לגרום לקידוש שם שמים גדול, או שמא עדיף שימול את עצמו בצניעה – בכדי שלא להרחיק מעצמו את המון העם, שהרי מהותה של המילה הינה: יצירת הבדלה וריחוק בין אברהם וזרעו לשאר גויי הארץ.

זו היתה התלבטותו של אברהם אבינו, ואותה פשט ממרא – בדיוק על פי היסוד שאמרנו זה עתה: הוא יעץ לאברהם אבינו למול את עצמו בפרהסיה, ולא לעשות חשבונות של 'דוח' ו'הפסד' עבור הריבונות של עולם... כלומר: הוא יעץ לו לעשות את שלו – באופן המושלם ביותר, שיגרום לקידוש שם שמים באופן הטוב ביותר, ועם ההשלכות – להשאיר לקדוש ברוך הוא להתמודד...

(ללמוד" ר"מ רוינדליך זצ"ל)

בכניעה לגזירה. הטענה היתה, כי אמנם מדובר בפגיעה ברוחה של הישיבה, אולם ככלות הכול, האפשרות האחרת, כלומר, סגירתה של הישיבה – גרועה יותר, כך שמוטב לבחור את הרע במיעוט... אולם דעתו של בעל ה'בית הלוי', שהיה מראשי המדברים באותה אסיפה, היתה שונה.

כשדמעות בעיניו, קם רבינו ה'בית הלוי' ואמר:

"אמנם מחוייבים אנו להחזיק במעוז התורה ולעשות כל שניתן לשם הצלתו, שכן תפקידנו הינו להעמיד תלמידים ולמסור את התורה לדורות הבאים. אולם בכל זאת אנו מחוייבים, רק כל עוד ביכולתנו לעשות זאת בדרך המסורה לנו מדור לדור, הדרך שהתנו אבותינו ורבותינו! כעת, כאשר מבקשים השלטונות לשנות את אופיה וצבינה של הישיבה – אין האחריות שוב מוטלת עלינו, ומעתה, יבוא נותן התורה ויעשה את שלו, ואנו את נפשנו הצלנו!"

ואמנם, בסופו של דבר התקבלה דעתו של בעל ה'בית הלוי', הנצי"ב הודיע לשלטונות כי אינו מקבל את הדרישה, והישיבה נסגרה!

לימים, כאשר היה רבינו ה'חפץ חיים' מספר מעשה זה, היה מטעים ומוסיף: "בואו וראו עד היכן הגיעה דעת התורה של גאוני הדור הקודם... הלא אילו היו מקבלים את דרישת השלטונות, ומנהיגים לימודי חול בישיבת וולאז'ין – היתה התורה משתכחת מישראל! הלא כך היא דרכו של יצר הרע: הוא פותח בשעתיים של לימודי חול, ובסופו של דבר משאיר רק שיעורים ללימודי קודש... אילו ישיבת וולאז'ין היתה משנה את צבינה – בודאי היו עוד ישיבות אחרות צועדות

דגל המוסר וירא / המשך

בתשובה אלא עוד מגיעים, אנשים ונשים וטף למזימה שפילה: איה האנשים. הוציאו אלינו ונדעה אותם!

הייתכן שבמצב זה, אפילו אילו לא היו באים כולם אלא חלק מהם, גם בזה הם הגדישו את הסאה, התנהגות שפילה כזו! התורה מציינת דווקא את העובדה שכלם השתתפו, מנעד ועד זקן, כל העם מקצה. מה באה ללמדנו, הדגשה זו?

אלא לאחר העיון, רואים כאן בידור על כל המצב שבו נמצאים אנשי סדום. כאן רואים שאיבדו לגמרי את חוש הבושה. "הבושת הוא השכל" אומר בעל חובות הלככות. ובליט בושה, זה מעיד על חוסר שכל. לכאורה מהו הקשר? אלא כאן רואים שמה שלא היתה להם בושה זה בגלל שלא היה ממי להתבייש. אלא כולם כאחד, מושחתים, ואין איש המחייב את חברו בהנהגה יותר טובה, וכל שכן מי שיוכיח את חברו. כולם, כל העם מקצה, באותה דרגה שפילה שלא שייך בה לא תוכחה, ולא בושה.

למשל אצלנו, כאשר תלמיד מאחר לתפילה בעיבוד, הוא מרגיש בושה! קשה לו להיכנס לבית המדרש כאשר בית המדרש כבר מלא מחביריו. בושה זו מעידה על הרגשת שכלו ועל אי נוחות שבה הוא נמצא. אבל לפעמים רואים איד שאחד איחר, ועוד אחד איחר, ועוד אחד, וכן כל אחד מסתכל על חברו שאיחר ומוצא בזה עידוד והעזקה, ואז אינו מתבייש.

כמו כן בכל מהלך היום, כשמגיעים לסדר בבית המדרש וכבר יש כמה תלמידים מתמידים זה מחייב את האחרים ולפעמים יש גם חובת מחאה ומישהו מוכיח את המאחרים וזה גולל את מנוחת הנפש וגורם בושה, וצורך לשנות את דרכו והתנהגותו.

לא כן אצל אנשי סדום! מי יחייב אותם? ממי יתביישו? והו: כל העם מקצה, זה מצב של חוסר בושה, של חוסר מחייב.

בזה נבין מה שאברהם אבינו כל כך השתדל להצילם, כאשר הוא מחפש את הצדיקים שביניהם, אולי עשרה, אולי פחות. אברהם אבינו יודע שהצדיק הוא יסוד העולם, והוא מגן על העולם. וזה לא בבחינת סגולה, לא שזכותו יגן עליהם, כפי שאומרים בתפילות אלא שבמצאות, הם יתביישו מן הצדיק. עצם הבושה יש בה משום כפרה, וכל שכן אם אחר כך נותנים לבו ללכת בדרך הצדיק ולרצות ללכת בדרכיו ולשפר כל מעשיו. זה דומה לאבן שואבת קטנה של מנגט, נותנים אותה בקופסה של מסמרים, אף כי קטנה היא מאד, אך כל המסמרים נדבקים אליה,

דברי רבותינו בעלי המוסר על פרשיות השבוע

רבי ישראל סלנטר זצ"ל

"ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקה שרה לאמר האף אמנם אלד ואני זקנתי"
יש להתבונן מדוע אמר הקב"ה זאת לאברהם, ולא אמר זאת לשרה עצמה, שהרי אף היא היתה נביאה.

וביאר מרן הגר"י ס זצ"ל (מובא בס' קהלת יצחק), שהנה אם יכנס איש למטבח שבו המשרתת מבשלת, ורואה שהמשרתת אינה מדקדקת כל כך בכשרות, יש לו לדעת שהבעל הבית אשם בזה, שמסתמא הוא אינו מדקדק כל כך בכשרות כפי שצריך, ורעיתו כשרואה שהוא מיקל בזה, מקילה בזה עוד יותר, והמשרתת רואה זאת משניהם ומקילה עוד יותר ויותר. ואם בעל הבית היה מדקדק בכשרות בזהירות יתירה, לא היתה מעיזה רעיתו להקל בזה, ואז גם המשרתת היתה מקפידה על כך.

ולכן כשראה הקב"ה ששרה צחקה, תלה את האשמה באברהם, ואמר לו למה צחקה שרה, שמסתמא קרה פעם אחת שלא נזהר בנבואה כהוגן, והיא ראתה זאת ולמדה מזה להקל בנבואה, ולכן צחקה עכשיו. ויש ללמוד מוסר מכך, שכל איש ידקדק בביתו בכל דבר ודבר בדקדוק עצום מאוד, לבל ילמדו ממנו אנשי ביתו להקל באיזה דבר חלילה, שאז האשמה תלויה בו.

מחשבת מוסר

אמרות ופתגמים

רבי מרדכי פורגמוסקי זצ"ל

"ותלך ותתע במדבר באר שבע" (כא, יד) .
פירש רש"י, חזרה לגלולי בית אביה.

וצריך לבאר מנין לפרש שהגר חזרה לגלולי בית אביה, ואולי כוונת הכתוב כפשוטו שטעתה בדרך .

ביאר הגאון ר' מרדכי פורגמוסקי זצ"ל, שלכאורה תיבת "ותתע" צ"ב, שכיון שכל מה שקורה לאדם הוא מן השמים, א"כ לא יתכן אצל יהודי מציאות של "ותתע" כלל, כי בכל מקום שנמצא זהו מקומו שצריך להיות. וכיון שהתורה כתבה על הגר "ותלך ותתע" הבינו חז"ל שאם התורה כתבה עליה שטעתה בדרך, וודאי שבאמת אף טעתה בדרך אבל כיון שהרגישה שזה טעות, ע"כ שחזרה לגלולי בית אביה, כי יהודי לעולם לא טועה בדרך .

"מי שיש לו שן אחד כאוב לא יסתפק במה שהשיא בריאות, כי לא יסתפק האדם גם אם כל תלמידיו טובים בשעה שיש לו אחד עם לב רע (ח"י המוסר)

"יופי האדם בדעתו, ודעת הכסיל ביופיו"
(א"ח)

"נקל לו לאדם לסבול מה שיודעים אלה אנשים חסרונים בסתר יותר משיוכיהו אחד בפניו"
(ח"א)

מימי לא נצחתי אדם, ועי"ז מעולם לא נצחתי אדם, מדת הנצחון רחוקה היא ממני?"
(רעק"א)

"השיגחת ה' עם המאמין והנס עם הברטח"
(ח"י המוסר)

פניי הפרשה

גדולי הדורות

וַיֵּן אֲבָרָהָם... וְאֶנְכִי עֶפְרָאִי וְאֶפְרָאִי (יח' כז)
 'עפר', מבאר ה'בית הלוי', מעולם לא היה בו צורה, אך אפשר לגבל אותו וליצור ממנו כלי, כמו"כ אפשר לשתול בו זרעים והם יצמחו. 'אפר', לעומתו, בעבר, עד שהוא נשרף והפך לאפר, היה בו צורה, אך מעתה אי אפשר לעשות ממנו כלום, כי הוא אינו בר גיבול ועיבוד.
 אם כן, מבאר הבית הלוי, אברהם אבינו בעונותיו המוחלטת משווה את עצמו לעפר ואפר, ובזאת הוא מבקש לומר שעד עתה היה כ'עפר', כי מעולם לא היה בעל צורה, ובעתיד הוא יהיה אפר, כי גם אינו עומד להיות דבר חשוב.
 עפ"ז מבאר ה'בית הלוי' את דברי הגמ' (חולין צח ב) שבשכר שאמר אברהם אבינו 'ואנכי עפר ואפר', זכו בניו לשתי מצוות: עפר סוטה ואפר פרה אדומה. ומבאר שזהו מידה כנגד מידה, כי בהשוואה לעפר הרי הוא אמר שעד עתה לא היה שוה כלום, בשכר זאת זכו בניו לעפר סוטה, הבא לברר שעד עתה היתה האשה טהורה. ובשכר הדמיון לאפר, האומר שמעתה לא יהיה ממנו כלום, זכו בניו לאפר פרה, המטהר את האדם מכאן ולהבא.
 ישיש וזקן שקנה כבר הרבה חכמה,

היה מרן ה'חפץ חיים' זי"ע כאשר נענה לבקשת גדולי הדור לבוא לחזק את ענייני הדת בעיירת 'גרודנא'. הוא שהה שם כמה ימים וחזק את העם בעניינים רבים, כמו: שמירת שבת, קביעת עיתים לתורה ועוד... הכינוס המרכזי התקיים באחד הערבים בבית הכנסת הגדול של 'גרודנא', ומפני חולשתו של ה'חפץ חיים' נשאוהו תלמידיו על גבי כסא לעבר בית הכנסת.
 בדרך עברו בסימטא צרה, ומחמת המוני האנשים שנדחקו כדי לראות את זיו פניו הקדושות, לא הצליחו נושאי הכסא לעבור בין ההמון, ונאלצו לדחוק את הכסא בין המעריצים, עד שהצליחו להגיע לדלת צדדית של בית הכנסת, ליד ארון הקודש.
 הגאון רבי זיידל אפשטיין זצ"ל זכה להיות בין האנשים שנדחקו ליד כסאו של החפץ חיים, והוא מספר שכל הדרך לבית הכנסת הבחין שהחפץ חיים ממלמל משהו. כשהתקרב שמע שאומר לעצמו שוב ושוב: "ישראל מאיר! הנה כאן בין המון ידידים ומעריצים שחושבים אותך למשהו, לא מצליחים להעביר אותך בקלות, מה יהיה, אם כן, בעולם העליון... שם יהיו הרבה מלאכי חבלה שלא יתנו לך לעבור בנקל, מה תעשה...?"

אחד המיוחד בדורות האחרונים שהידר במצוה זו של הכנסת אורחים היה גאון-ישראל רבי חיים מברסק זצ"ל. הוא היה אומר שרוב זה לא מי שעונה על שאלות, אלא רב זה מי שעושה חסד עם אנשים. על מצבת קברו כתוב התואר: "רב החסד".
 ביתו היה ידוע בכל ליטא כבית של חסד במושגיו הגבוהים ביותר. כל אורח שבא בצל קורתו, התקבל בסבר פנים מאירות, חביבות וחמימות, ורבי חיים פעל באופן אישי למלא את כל צרכיו במסירות בלתי ניתנת לתיאור. בנו הרב מברסק, רבי יצחק זאב סולוביצ'יק זצ"ל התבטא פעם, כי אין סיפורה שתכיל את מספר הטובות שעשה אביו במשך יום אחד עם בני אדם!
 רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל היה אומר: "וויא וויט עס איז געווען רבי חיים גאונות, אזוי ווייט איז געווען די צדקות זיינע". [כמה רחוק שהיה הגאונות של רבי חיים, כך היה רחוק הצדקות שלו]. כל פעולותיו נעשו בצנעה ובהסתרה, שלא יבינו ולא יראו.
 הרב מברסק סיפר פעם לאחד מבאי-ביתו, כי כאשר אביו היה מקבל מהנהלת הקהילה את משכורת הרבנות, עד שהגיע הביתה כבר לא נשאר ממנה זכר. את הכל הוא חילק לצדקה בדרך. העניים שידעו את התאריך שבו מקבל את המשכורת היו ממתנים לו בצד הדרך, וכל אחד מהם היה מספר לו את צרותיו, וליבו היה נמס לשמוע צרות, וכך פשוט חילק את כל המשכורת, והוא עצמו נותר ללא כסף הכרחי למחיה. עד שהחליטה ההנהלה לתת את שכר הרבנות לאשתו.
 כאשר נכנס עני לביתו של רבי חיים מיד נשאל – האם אכל כבר, ואם השיב בשלילה היו מקמצים מהאוכל המצומצם של בני הבית ונותנים לעני. וסיפר הרב מברסק שהרבה פעמים כשהיה נשלח על ידי אביו להביא לו ספר או דבר אחר בהשאלה ממי מבני העיר, כשהגיע ליעד היו שואלים אותו האם כבר אכל היום, כיון שבני העיר כבר ידעו שכשנכנס עני לבית רבי חיים נותנים לו את האוכל לפני בני הבית, כך שלא מופקע שעדיין לא טעם היום טעם מאכל..

רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל העיד פעם ברגע של גילוי-לב, כי הוא ורעייתו הרבנית קיבלו על עצמם קבלה טובה שכל מי שידרוך על מפתן ביתם לא יצא עם תחושת חסר; או שיטעם דבר מה או שישמע איזה חידוש או דבר-תורה, העיקר שלא יצא מהם ריקם.

אנשי סדום רעים וחטאים... אנשי סדום מינו, כידוע, את לוט להיות שופט עליהם. למה זכה לוט לכך? אדם נכרי בא לעיר, ושמים אותו לשופט? רבי אייזל חריף מסלונים אמר על כך וורט יפה בעקבות מעשה שהיה: רב היה בסביבות העיר סלונים, שיצאה עליו השמועה שאינו מתנהג באופן ראוי, ותמורת בצע כסף מוכן הוא לעשות כל דבר עוולה, ולתת הכשר על כל דבר איסור. פעם אחת, כאשר דיברו על כך בנוכחות רבי אייזל חריף, העיר רבי אייזל, שאם אנשי העיר בחרו ברב הזה – סימן שאין הם טובים ממנו.
 תמנה השומעים לפשר הקביעה החמורה, והוכיח להם רבי אייזל על פי האמור על לוט: "אותו היום מינוהו שופט עליהם".
 הקשה רבי אייזל בפניהם את הקושיה שלנו, והוסיף ואמר: למה בכלל בא לוט לסדום? תחמת "ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט" (בראשית יג, ז), ומבאר רש"י, שבשעה שהוכיחו רועי אברהם את רועי לוט, שהם רועים את מקניהם בשדות זרים, והרי זה גזל ממש, השיבו רועי לוט, שהואיל וכל אדמת הארץ הובטחה לאברהם, והואיל שלאברהם אין בנים, אם כן לוט הוא זה שירשנו, וממילא אין כאן משום גזל.
 וסיים רבי אייזל ואמר: כשראו אנשי סדום כמה יפה פסק לוט בעניין זה, וכמה חזק כוח ההיתר שהוא מסוגל למצוא ולהמציא, מיד עשאוהו רב ושופט עליהם... (מתוך האור)

ביקור חולים

מעשה ברבי אייזיק שר, ראש ישיבת סלבודקא, שצעד פעם במעלה הגבעה והבחין בתלמיד משיבת שראה אותו מרחוק ומיהר להסתיר תחת חליפתו צלחות עם אוכל שלקח מחדר האוכל.
 רבי אייזיק הבין שהבחור לוקח את האוכל כנראה כדי להביא לחבר, ולכן ניגש לאותו בחור ושאלו, 'עבור מי לקחת את האוכל?' השיב הבחור שאחד מחבריו אינו חש בטוב וקשה לו לצאת מחדר, ולכן הוא מביא לו אוכל לחדרו.
 נענה רבי אייזיק שר ואמר, אמור לי, האם את הלולב והאתרוג אתה גם מסתיר כך מתחת לחליפה? וודאי שלא, לולב ואתרוג לוקחים בזקיפות קומה ובשמחה גדולה על כך שנאחזו זוכים לקיים מצווה. אתה עכשיו דואג ליהודי רעב, הצלחת עם האוכל היא הלולב שלך להיום! אל לך להסתיר אותה ולהתבייש בכך שאתה מביא אוכל ליהודי רעב!

פתח האהל... אמר מרן הגרא"מ שך זצוק"ל: חשבת לעצמי, אילו נקראתי אברהם, והייתי יושב בפתח ביתי, חולה וחלוש, והייתי זוכה לגילוי שכניה. ורואה שלושה אנשים ניצבים עלי, – אז אולי היית חולפת בי המחשבה, שהרי בדיוק כמו בפרשת וירא, צריך לרוץ לקראתם ולהשתחוות ארצה, להזמין במאור פנים, לומר מעט ולעשות הרבה, ולטרוח בעצמי בכל פרט ופרט.
 אבל הרי אנו בני תורה, ומבינים שהתורה נדרשת ב'במה מצינו' וב'בני אב' ו'קל וחומר' הרי אדם דן מעצמו- אז אם יושבים חמשה בחורים סביב השולחן בחדר אוכל, ונכנס בחור חדש, נבון ותוהה, כלום אין זה קל וחומר, לקום ולגשת ולקדם פניו במאור פנים, ולהזמין להצטרף לשולחן? והרי אין הם חולים, ואינם בני מאה, והוא אינו ערבי מאותם המשתחיים לאבק רגליהם ולא הם מכינים את המאכלים, ואף אינם מתבקשים לקיים 'והוא עומד עליהם' והלא דברים קל וחומר!
 מדוע אין עושים זאת? משום שאין יודעים ללמוד פסוק כצורתו, להפשיט ממנו חומרו ולהפיק ממנו לקח.

* * *

המשגיח הגאון הצדיק רבי חיים וואלקין זצוק"ל, תיאר לימים איך הגיע אביו לשנחאי יחד עם ישיבת מיר. בהיותו רב בליטא, עם פרוץ המלחמה הגיע לוויילנא לאתר דרך להמשך המסע להצלת חייו. הוא ניגש למרן הגאון רבי אברהם דובער שפירא זצוק"ל ושטח בפניו ספקותיו, האם לנקוט בשב ואל תעשה או לברוח. הרב מקובנה השיבו במליצה, שמוצאים אנו אצל אברהם אבינו כשהתפלל על סדום אמר אולי ימצאו שם חמישים, אולי ימצאו שם ארבעים וכן הלאה, מדוע לא בירר אברהם אבינו את המספר המדויק של הצדיקים הנמצאים בסדום קודם שניגש לתפילתו, אלא שבתחילת תפילתו אכן היו חמישים צדיקים בסדום, אך הם חשו בסכנה האורבת לפתחם, והחלו להימלט, וכך תוך כדי תפילת אברהם מספר הצדיקים הנמצאים בסדום הלך ונחסר, ויעץ לו שבסמם סכנה מה שצריך לעשות זה לברוח בלי לעשות חשבונות מיותרים, ואז החליט שדרך ההצלה תהיה דרך יפן, והשיג ויזה בקונסוליה היפנית. וכך יצא עם משפחתו, יחד עם בני ישיבת מיר והפליטים מוילנא ברכבת הטרנס-סיבירית לכיוון ולאדוויסטוק, ומשם באוניה לעיר קובה שביפן, שם שהו כמה חודשים ובהם הימים הנוראים, ולאחר מכן המשיכו בדרכם לשנחאי שבסין, שם שכנו בני הישיבה לתקופת המלחמה, והיה מחזה פלאי שלאחר שידור בני הישיבה מהאוניה בשנחאי, נשברה האוניה כליל ולא הצליחה לעשות את אף דרכה חזרה.

מידות טובות

"וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיךְ שָׂרָה אִשְׁתְּךָ" (יח, ט)

פירש רש"י: "יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה, אלא להודיע שצנועה היתה כדי לחבבה על בעלה".

כמה שנים אברהם ושנה היו נשואים באותה עת? לא ראיתי שמתייחסים לכך, אבל לפי הערכתי הם היו נשואים כבר לפחות שבעים שנה, ואף על פי כן המלאכים באים ושואלים את אברהם "איך שרה אשתך" כדי לחבבה על בעלה!

כשראיתי את דברי רש"י, נזכרתי בסיפור מופלא:

ראש ישיבת מיר, רבי חיים שמואלביץ זצ"ל היה מתמיד עצום, ושקד על תלמודו במשך שעות ארוכות, כשהוא הופך את הימים והלילות לחטיבה אחת של לימוד תורה. לעוצם שקיעותו בתורה, הוא היה מופשט מענייני העולם הזה, וכאשר הגישו לפניו אוכל, היו צריכים לומר לו מהי ברכתו של כל מאכל. לידו לא היה חילוק בין אכילת אוכל לאכילת מגבת, מלבד העובדה שאורך יותר זמן ללעוס מגבת...

לאחר שנים, אחד מתלמידיו הותיקים של רבי חיים, שלמד בישיבה בתקופה היא גלתה לשנחא שביפן, הגיע לבקר את רבו בביתו שבירושלים. בדיוק בעת שבה הוא הגיע, ישב רבי חיים וסעד את ארוחת הצהרים, מרק גריסים שהכינה לו אשתו. לאחר שסיים לאכול, פנה רבי חיים לאשתו והחמיא לה בהתפעלות: "איזה מרק, משהו מיוחד!!!"

התלמיד התפלא מאוד. "ימחל לי הרב, מה לו ולגריסים? הלא אני זוכר שבישיבה הרב כלל לא הכיר את שמות המאכלים, והנה כעת הרב דוקא מגלה בהם עניין!"

רבי חיים הסתכל עליו ושתק.

לאחר הארוחה התלווה התלמיד אל רבו בדרכו לישיבה, ואז פנה אליו רבי חיים ואמר: "ראיתי שצרם לך שהחממתי לאשתי על מרק הגריסים. ברצוני להסביר לך את העניין, וללמד אותך לקח חשוב לחיים:

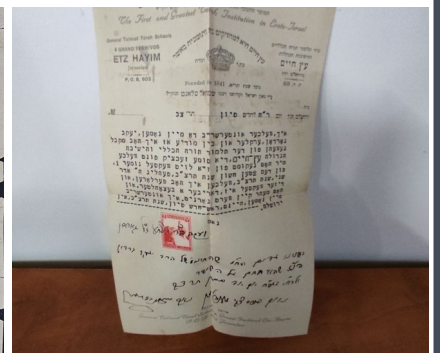
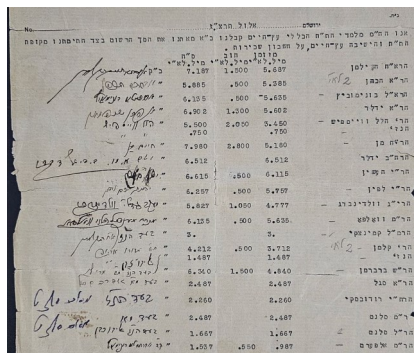
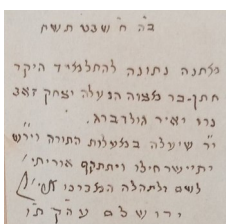
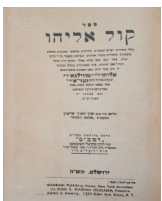
"אני מוסר שיעורים בישיבה כבר במשך חמישים שנה. בכל שבע שנים מתחלף מחזור של תלמידים בישיבה, ועל השיעורים שלי גדלו כל ראשי הישיבות שבדור, וכל גדולי ירושלים דנו ופלפלו בהם. כולם הגיעו למסקנה שהם שיעורים טובים מאוד. ואף על פי כן, כאשר מגיע אלי בחור בן שש-עשרה לאחר ה'שיעור הכללי' ואומר לי 'הרב, לא שמעתי כזה שיעור מאז שנולדתי', אני נהנה מכך בכל פעם מחדש!"

"עליך להבין שהמרק של אשתי הוא ה'שיעור כללי' שלה. אין לה 'שיעור כללי' אחר!"

גנזי ישיבה

ישיבת עץ חיים - ג'

1. דף בקשה באידיש. 2. דף בחתימות רבני ישיבת עץ חיים - ירושלים, אלול, תרצ"ז. בין החותמים רבי הלל ווייספיש, רבי חיים מן, רבי יעקב גדליה וולדינברג, רבי מנחם מענדל הלוי וואלפא, רבי אריה לוי (מספר חתימות). עבור קבלת כספים מקופת ישיבת עץ חיים עבור שכירות. 3. מגוון לוחות שנה בהוצאת עץ חיים. 4. הקדשה לחתן בר מצוה בכתב ידו של רבי אריה לוי זצ"ל על ספר קול אליהו להגר"א

יוצא לאור ע"י קיבוץ אברכים - "אוהל יוסף" - נובהרדוק

בית המדרש "בית מרים גיטל" מעלות דפנה 117 ירושלים

טל: 0533199720 דוא"ל: Ohelyosef1@gmail.com